

ОГЛЯД СТАНУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ НА ЧАС СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991Р.)

Аналізується загальний стан культурно-мистецької сфери України на час розпаду СРСР та здобуття державної незалежності (1991р.)

Ключові слова: культура, культурна політика, культурно-мистецька сфера, інфраструктура культури.

Анализируется общее состояние сферы культуры и искусства Украины на время распада СССР и обретения государственной независимости (1991г.)

Ключевые слова: культура, культурная политика, сфера культуры и искусства, инфраструктура культуры.

The general condition of cultural artistic sphere of Ukraine during the time of collapse of the USSR and the gaining of state independence (1991y.) are analysed in our article.

Key words: culture, cultural policy, cultural artistic sphere, cultural infrastructure.

Культура є однією з найважливіших складових життя сучасного українського суспільства. Сьогодні їй доводиться вирішувати безліч проблем. Безумовно, це пов'язано з тим, що українська держава обрала непростий шлях перетворення на міцну європейську, демократичну державу. Труднощі в соціально-політичному й економічному розвитку нашої країни не могли не позначитися на її культурі в цілому.

Отже, аналіз загального стану культурно-мистецької сфери України в період становлення незалежної держави є актуальним, оскільки надає можливість побачити, в якому стані перебуває система управління та організації культури на державному рівні, які досягнення або помилки супроводжували реформи того часу.

Культурна політика незалежної України в першому десятилітті її існування формувалася за складних політичних, економічних, історико-культурних обставин. Умови, в яких опинилися заклади, підприємства культури та працівники культурно-мистецької сфери в перші роки незалежності, потребують з'ясувати об'єктивні та суб'єктивні причини такого стану речей, не кидати безпідставних звинувачень, але й не співати солодких дифірамбів чинній владі того часу. Забігаючи наперед, слід визначити, що культурні процеси в незалежній Україні розвивалися не зовсім тим шляхом, який передбачався в останні роки «перебудови» освітянами,

літераторами, діячами культури, всією соціально активною та національно свідомою інтелігенцією. Така ситуація зумовлена комплексом чинників, які необхідно шукати й у радянському минулому, й у полікультурності та цивілізаційній багатоплановості власне української дійсності, й у відсутності чіткого розуміння того, яким має бути майбутнє і як його будувати.

Метою дослідження є визначення багатовекторності економічних та соціально-культурних процесів, що вплинули на стан культурно-мистецької сфери України на час розпаду СРСР та здобуття державної незалежності (1991р.).

Аналізуючи стан культурно-мистецької сфери УРСР на період фінальної стадії горбачовської «перебудови», якою закінчилося існування СРСР наприкінці 1980 — на початку 1990 рр., численні аналітики, вчені, діячі культури, літературні критики та публіцисти національно свідомого визначають як негативні, так і об'єктивно позитивні ознаки її розвитку. Слід також відзначити, що в протиріччях радянської дійсності деякі явища мали неоднозначний характер: маючи формально позитивне значення, вони могли обслуговувати ідеологічні інтереси правлячої КППС, або, навпаки, виникаючи внаслідок реалізації глобальних ідеологічних замовлень, мали об'єктивно позитивні результати. Тому, розглядаючи основні ознаки розвитку та стан пізньорадянської культури в 1991 р., слід зважати й на ці протиріччя, й на приховане значення деяких соціально-культурних явищ.

Серед відносно позитивних моментів можна назвати, по-перше, розвинену інфраструктуру культури, численну мережу культурних закладів [10, с. 55], яка була уніфікованою в межах держави та охоплювала всі територіальні й соціальні групи населення, великі й маленькі міста, селища міського типу, села, окремі підприємства. Серед численних культурних закладів можна назвати клуби, більшість з яких розташована в сільській місцевості, бібліотеки, кінотеатри, музеї, історико-культурні заповідники, театри (драматичні, дитячі, музичної комедії), оперні театри та філармонії (в обласних центрах), кіностудії (в Києві, Одесі, Ялті) [1, с. 121–122].

Так, за даними Держкомстату, на 1991 р. в Україні було 24675 закладів клубного типу, з яких 20779 було розташовано в сільській місцевості. Середня кількість місць у цих закладах — 12 на 100 осіб населення. За даними на 1986 р., у республіканських державних та профспілкових клубних закладах працювало 271,2 тис. колективів художньої самодіяльності, з яких: 39,7 тис. хорового співу, 38,6 тис. музичних, 26,1 тис. драматичних, 24,5 тис. хореографічних, 7,1 тис. образотворчого мистецтва тощо [6, с. 206, 208, 213–214; 5, с. 149].

Загальна чисельність масових та універсальних бібліотек становила 25318, у фонди яких містило 410,4 млн примірників журналів і книжок. Здебільшого це бібліотеки сільської місцевості — 18595, їм належало 183,8 млн примірників книжок і журналів. Однак очевидним є те, що більшість бібліотечного фонду — 226,6 млн примірників — зосереджувалася в міських бібліотеках: обласних, наукових, універсальних, вузівських, наукових закладів тощо [6, с. 206]. Останні мали більше можливостей поповнювати свої фонди й отримувати різноманітну спеціальну, навчальну, наукову та художню літературу: на сто осіб населення в 1991 р. з книжкового фонду бібліотек припадало 788 примірників [6, с. 213].

Більшість дрібних бібліотек мала невеликі фонди, де переважала ідеологічно спрямована література, радянські журнали, праці класиків марксизму-ленінізму, обов'язкові примірники матеріалів з'їздів КПРС, Компартії України та пленумів відповідних ЦК, матеріали з'їздів і конференцій радянського або українського комсомолу тощо.

Після 1980 р., ще за радянських часів, спостерігалася тенденція зростання кількості театральних установ. Так, у 1980 р. всього професійних театрів (включаючи театри студії) було 84, у 1985 р. — 89, у 1990 р. — 125, у 1991 р. — 130. Зі 130 театрів (на 1991 р.) — 6 театрів опери та балету (Київ, Харків [6, 209–210; 4, с. 10–11; 9, с. 10], Львів, Одеса, Донецьк, Дніпропетровськ), 88 театрів драми та музичної комедії, 36 дитячих та юного глядача. Драматичні театри, й російської, й української драми, театри юного глядача були в кожному обласному центрі й у деяких містах обласного підпорядкування. Автори аналітичного огляду культури України, стверджували, що в пересічному обласному центрі цей набір звужувався до одного музично-драматичного театру зі змішаним російсько-українським репертуаром або ТЮГу. Поступово зникало все, що було поза цією схемою. [7, с. 28]. Ці театри в 1991 р. відвідали 15 млн глядачів; тоді ж, 12,6 млн були присутні на концертах і виставках 43 філармоній та концертних організацій [6, с. 209].

З 1980 р. продовжує збільшуватися кількість музеїв, філій. Відповідно в 1980 р. — 167, у 1985 р. — 174, у 1990 р. — 214, у 1991 р. — 225. Диференціація музейних закладів за профілем на 1991 р. була такою: історико-революційних та історичних — 48, меморіальних — 43, краєзнавчих — 69, природничо-наукових — 4, мистецтвознавчих — 59, галузевих — 2 [6, с. 209]. Історичні, художні, меморіальні музеї були в кожному обласному центрі, в деяких районних центрах, селищах міського типу та селах, пов'язаних з важливими подіями історії, життям та діяльністю

видатних особистостей, народними етнографічними промислами, археологічними пам'ятками. Загальна кількість одиниць зберігання у фондах музеїв становила 10 млн, з яких через брак експозиційних площ презентовано було не більше 8–10%. До музейної мережі України належало близько 11 тис. працівників [7, с. 24]. Але більшість музеїв (до 50%) існувала за умов непристосованих приміщень, часто це були храми, монастирі, інші приміщення релігійного призначення, щодо яких у 1990 рр., і досить справедливо, мали претензії відповідні релігійні общини. В музеях історичного профілю господарювала формаційна схема, а історія розглядалася лише з позицій марксистсько-ленінської ідеології. Теми, які виходили за межі цієї ідеології, замовчувалися в крайньому разі або були під повною забороною.

Уже з другої половини 1980 рр. спостерігається тенденція до зменшення кількості кіноустановок, яка в 1990 рр. набуває загрозливих масштабів. Усього в УРСР кіноустановок із платним показом було в 1980 р. — 27,7 тис., а в 1991 р. — 25 тис, з яких у сільській місцевості в 1985 р. — 22,8 тис., а в 1991 р. — 20,6 тис. [6, с. 211]. У 1991 р. середня кількість місць у кінозалах складала «десять» на 100 осіб [6, с. 213].

Професійні творчі спілки митців, що фінансувалися державою та володіли немалою матеріальною базою, працювали за різними напрямками: літературним, кіномистецьким, театральним, художнім, народної творчості тощо. Час виникнення цих спілок — 1930 рр., коли радянська держава з метою контролю представників «вільних мистецтв» створювала відповідні спілки, знищуючи водночас справжні творчі об'єднання митців, які існували за власними концептуальними принципами. За радянських часів членство в спілці було необхідною умовою для того, щоб працювати, «ліцензією» на творчість [7, с. 19]. Керівництво спілок перебувало під ідеологічним контролем КПРС та тиском КДБ. Відтак у спілках було чимало кон'юнктурних кар'єристів, безпринципних людей низького фахового рівня. Спілки натомість мали розвинену інфраструктуру: видавництва, друковані органи, будинки відпочинку, творчі майстерні тощо. Все це належало спеціально утвореним фондам (Музфонд, Літфонд тощо), які мали статус громадських організацій і нібито самостійно господарювали, хоча насправді фінансувалися державою.

Існували й навіть певною мірою підтримувалися державою народні художні промисли, центри керамічного мистецтва та художнього шиття, різьблення тощо.

Була створена й ефективно працювала система естетичного виховання дітей та молоді, організації дозвілля, спеціальної культурної освіти: музичні й художні школи, гуртки, колективи

самодіяльності, училища культури, інститути культури, театральні інститути, консерваторії тощо.

Так, на 1990/1991 навчальний рік працювало 1204 дитячі музичні школи, в яких навчалось 295,2 тис. учнів, 110 дитячих шкіл мистецтв з 32,2 тис. учнів, 126 дитячих художніх шкіл з 20 тис. учнів, 5 хореографічних шкіл з 1,6 тис. учнів, 87 вечірніх шкіл загальної музичної освіти з 14 тис. учнів [6, с. 206].

Чималий вплив на загальну культуру населення України, задоволення естетичних, інформаційних, мовних потреб здійснювали видавнича діяльність та засоби масової інформації. Так, у 1991 р. в Україні було надруковано 5857 книжок (друкованих одиниць) загальним тиражем 136 млн примірників, з яких українською мовою — 73 млн примірників (тобто більше половини). Також видавалися 194 журнали й інші періодичні видання загальним річним накладом 95 млн примірників, з яких українською мовою 86 млн примірників; 1891 газета (видання) разовим накладом 27 млн примірників (річний наклад — 3739 млн примірників), з яких українською мовою 16 млн примірників. За типами в 1991 р. ці газети поділялись таким чином: республіканських — 22 з разовим тиражем 7588 тис. примірників, обласних — 91 з разовим накладом 5662 тис. примірників, 641 — міських і районних з разовим накладом 8066 тис. примірників, 856 низових і колгоспних (накладом 1242 тис. примірників), 281 інших (тобто перших незалежних або комерційних газет) з разовим накладом 4246 тис. примірників.

Звертаючись до цих, на перший погляд оптимістичних даних, зауважимо, що питома вага періодичних видань (журналів, газет) і книжок видавалася за межами України, передусім у Москві. Наукова література, підручники, суспільно-політичні видання виходили друком там мільйонними тиражами й розповсюджувалися торгівельними мережами в навчальних закладах, бібліотеках, науково-дослідних інститутах тощо. Дуже повільно та з великими складнощами друкували гуманітарну наукову літературу, дослідники були змушені чекати роками, поки вийде друком та чи інша монографія, й за час такого очікування наукові ідеї, гіпотези старіли або розроблялися іншими колегами за кордоном, котрі опубліковували їх відразу й мали таким чином науковий пріоритет.

У радянські часи була створена вертикальна та розгалужена система управління культурою, в основі якої було Міністерство культури, яке цілком підпорядковувалося ідеологічним вимогам компартії. Держава опікувалася культурою, фінансувала й у всіх напрямках від дитячого естетичного виховання до реставрації пам'яток архітектури, археологічного дослідження стародавніх пам'яток або будівництва сільських клубів.

Згідно з офіційними статистичними даними, опублікованими вже після здобуття незалежності, державні видатки на соціально-культурні заходи й науку складали в УРСР у 1980 р. 11019 млн крб., у 1985 р. 13808 млн крб., у 1990 р. 20312 млн крб., у 1991 р. 29299 млн крб. З цих коштів на культуру та засоби масової інформації відшкодовувалося: в 1980 р. 413 млн крб., у 1985 р. 490 млн крб., у 1990 р. 727 млн крб., у 1991 р. 1458 млн крб. [6, с. 36]. Остання цифра свідчить радше не про збільшення реальних видатків на культуру, а про початок тотальної інфляції, яка охопила радянські республіки з початку 1990 рр.

Уведення в дію об'єктів соціально-культурного призначення є важливим показником ставлення держави щодо культурної сфери, наявності реального фінансування та елементів культурної політики. Слід відзначити, що в 1980 р. було введено в дію 8 кінотеатрів на 4,3 тис. місць, а в 1991 р. 2 кінотеатри на 1,2 тис. місць. У 1991 р. було також відкрито 139 клубів та будинків культури на 35,1 тис. місць [6, с. 183].

Незважаючи на розвинену інфраструктуру культури та її бюджетне утримання, вже в радянський період в Україні виникла загальносвітова тенденція згасання інтересу до культури, байдужості до культурних надбань значної кількості пересічних громадян. Культура, культурні заклади існували, а численне населення їх не відвідувало або відвідувало лічені рази, в дитинстві, напівнасильницькими засобами під час проведення планових шкільних екскурсій у краєзнавчі чи художні музеї, запланованого районними управліннями освіти відвідуваннями театру юного глядача або драматичного театру. Наприклад, про динаміку відвідування театрів говорять такі цифри: в 1980 р. їх відвідало 19,3 млн, у 1985 р. 20,7 млн, але в 1990 р. вже 17,6 млн, а в 1991 р. 15 млн глядачів. Теж саме стосується й музеїв: у 1980 р. їх відвідало 27,3 млн чол., у 1985 р. 32,5 млн, у 1990 р. 31,8 млн, у 1991 р. 20,8 млн. Кількість відвідувань кіносеансів за рік з 1980 по 1991 рр. зменшилася рівно вдвічі, так у 1980 р. загальна кількість відвідувань кіносеансів на рік складала 809 млн, з яких 16 відвідувань на рік на одного жителя, а в 1991 р., відповідно, 416 млн та в середньому 8 відвідувань на одного жителя на рік [6, с. 211].

Середньостатистична родина останнього року існування СРСР витратила на культуру дуже невеликий відсоток свого сукупного доходу (особливо в порівнянні з витратами на харчування та непродовольчі товари). Бюджет родини та відсоток на культурні потреби характеризує культурні потреби пересічного радянського й пострадянського споживача. На культурні послуги (які чітко не диференційовані в статистичних джерелах) родина в середньому витратила 5,4% сукупного доходу, але, наприклад, на алкогольні

напої, за відверто заниженими даними, — 2%, на харчування — близько 35%, на непродовольчі товари — близько 35% [6, с. 112–113]. Щоб ці цифри були зрозумілішими в абсолютному грошовому еквіваленті, згадаємо, що в середньому на території України в 1991 р. надано платних культурних послуг на 609,5 млн крб, тобто на одного мешканця 12 карбованців на рік або 1 крб. на місяць [6, с. 144].

Водночас необхідно відзначити низький рівень оплати працівників культурно-мистецької сфери (один з найнижчих у радянські часи), ця тенденція з успіхом перейшла й розвивалася протягом першого десятиріччя незалежності України. Наприклад, середньомісячна грошова заробітна плата складала в 1985 р. по культурі 102,7 крб., по мистецтву 129,1 крб.; у 1985 р. відповідно 107,9 та 140,7 крб.; у 1990 р. 143,2 та 176,6 крб.; у 1991 р. 297,7 та 351,6 крб. Здебільшого середньомісячна заробітна плата робітників і службовців по Україні в 1991 р. була суттєво вищою та складала 474 крб., а, наприклад, у таких великих містах, як Київ та Харків, — 498,8 та 463, 7 крб. відповідно [6, с. 50–51].

Ідейна спрямованість радянської культури, її ідеологічне наповнення в усіх напрямках забезпечувалися завдяки повному й усебічному контролю держави та правлячої партії. Для радянської культури притаманний повний державний патерналізм стосовно всіх галузей і типів закладів культури. Вона стовідсотково фінансувалася державою, хоча це фінансування не було достатнім, але основні потреби задовольнялися: відбувалося капітальне будівництво, купувався інвентар, музичні інструменти, виготовлялися декорації, ремонтувалися класи музичних шкіл, виплачувалася зарплата. Митці, творчі виконавці, працівники музеїв та клубів отримували певну зарплату, культура фінансувалася за залишковим принципом, але «залишків» вистачало до певного часу.

Головними проблемами на той час були непристосованість приміщень багатьох музеїв до музейних функцій та відсутність коштів на повноцінну реставрацію пам'яток архітектури, особливо місцевого значення (всього під охороною було 70 тис. пам'яток усіх видів та типів, з яких чималий відсоток належав гіпсовим погруддям «вождів» та «вчителів» світового пролетаріату). Проте повне бюджетне фінансування державою культури дозволяло вимагати від представників творчих спеціальностей певної ідейної спрямованості їхньої діяльності. Замість творчої свободи існувало ідеологічне держзамовлення, й лише в межах цього замовлення здійснювався творчий пошук. Твори (художні, літературні, скульптурні), постановки (театральні), естрадні концерти й окремі пісні, якщо вони не відповідали останнім рішенням ЦК КПРС та уподобанням компартійних цензорів, оголошувалися ідейно незрілими,

буржуазними, націоналістичними тощо, не допускалися для поширення, а то й знищувалися. Автори демонстрували неслухняність та зміну поглядів, страждали від різноманітних репресій, від виключення з творчої спілки (що означало, по суті, заборону на творчість) до ув'язнення в радянських політичних таборах.

Таким чином, радянський державний патерналізм у галузі культури був ідеологічним, нав'язливим, тоталітарним, спрямовувався на впровадження через культурну сферу, її різноманітні галузі та заклади, політики держави, ідеології КПРС, радянського інтернаціоналізму.

Водночас така практика державного патерналізму щодо культури або національних культурних закладів поширена у світі та має право на існування. Завдання держави, яка дотримує такої політики в культурно-мистецькій сфері, по-перше, полягає в збереженні культурного надбання, підтримці тих закладів, які за своєю суттю та спрямованістю не є комерційними та неспроможні самостійно вижити за ринкових умов.

Держава має фінансувати та берегти культуру, створювати для її існування відповідні умови, підтримувати видатних митців, колективи, творчу молодь, але не втручатися в проблеми творчості, не формувати певних ідеологічних замовлень [3, с. 7–12]. Аналогічна ситуація, наприклад, у Франції, яка є однією з найрозвиненіших у культурному сенсі держав світу. Подібний французькому державний патерналізм щодо культури мав розвиватися й в Україні, принаймні в перші роки після здобуття незалежності на початку соціально-економічних реформ.

Утім слід відзначити, що на цьому шляху можливі численні помилки та негаразди. Наприклад, уже йшлося про розвинену інфраструктуру культури, велику кількість культурних закладів різного типу. З одного боку, це дійсно позитивний момент, хоча значною мірою ця інфраструктура технічно, матеріально й морально застаріла й потребувала оновлення [12, с. 313], але вона існувала, й на цій базі можна було розпочинати модернізацію й реформування. З іншого боку, ця закосніла та консервативна маса об'єктивно звикла до державного патерналізму й не тільки вимагала його бюджетного фінансування (на зарплатну 200 тис. працівників та утримання від 0,5 до 1 млн членів їх родин [8, с. 52], комунальні платежі, літературу, музичні інструменти тощо), а й власне своїм існуванням провокувала продовження радянсько-комуністичних засобів упровадження такого ж нав'язливого патерналізму з відповідними ж цілями й завданнями.

Тобто система (не окремі люди, а саме система), створена в часи СРСР для впровадження через культуру державної ідеології, в нових умовах незалежної України була налаштована на сприйняття

й реалізацію відповідних сигналів зверху та впровадження нової ідеології, всупереч ідей демократії, свободи творчості, гідності митця та дослідника тощо. Очевидно, й сучасні державні діячі, виховані радянською компартійною або господарчою системою, були ментально та психологічно готові до репродукції таких команд. Низький культурний рівень вищого керівництва країни, своєрідний адміністративно-командний менталітет пострадянського ґатунку та наївне бажання змінити ідеологію й після цього вважати, що реформування виконано, призвели до того, що жертвами ідеологічних експериментів ледь не стали християнська релігія та словнозвісне козацтво, герої визвольного руху, видатні українські письменники й поети.

Отже, незважаючи на нове, напівнове або сурогатне ідеологічне наповнення, інфраструктура культури в Україні на 1991 р. була соціалістичною [11, с. 268], з притаманними останній функціями, які не завжди експлуатувалися достатньою мірою. Слушно зазначала Е.В. Віленська зі співавторами : «... часткова руйнація «соціалістичних» методів державного керівництва економікою, освітою, культурою тощо не є ліквідацією соціалізму, як намагаються стверджувати. Щоб скасувати будь-яке соціальне явище, необхідно замінити його чимось новим, а до цього ще дуже далеко» [2, с. 11].

Таким чином, для подальших досліджень перспективним є вивчення стану і визначення тенденцій розвитку державної політики незалежної України в галузі культури та мистецтва періоду 1991-2001рр.

Список літератури

1. Бідзюра І. П. Філософія системних реформ в Україні на рубежі століть / І. П. Бідзюра. — К. :Навчальна книга, 2004. — 189 с.
2. Виленская Э. В. Постсоветское реформирование: Западные образцы и украинские реалии. Монография / Э. В. Виленская, Э. А. Дидоренко, Б. Г. Розовский. — Луганск : РИО ЛИВД, 1998. — 120 с.
3. Еверіт Е. Як керувати культурою: інтегроване культурне планування і культурна політика / Е. Еверіт // Культурна політика в Європі: вибір стратегії й орієнтири. Зб. матеріалів. Укладачі : Е. І. Кузьмін, В. Р. Фіров. — К. : Вид-во «Ліберія», 2002. — 240 с.
4. Ігнатченко Г. Харківська опера сьогодні / Г. Ігнатченко // Музика. — 1998. — №4. — С. 10–11.
5. Кривобоков В. А. Государственное строительство: Дворец или лагуна? / В. А. Кривобоков. — Х. : Фолио, 2002. — 318. — Бібліогр. : С. 316–317.
6. Народне господарство України у 1991 році: Статистичний щорічник / Міністерство статистики України; Відповідальний за випуск В. В. Самченко. — К. : Техніка, 1992. — 468 с.
7. Стан культурної сфери та культурної політики в Україні: Аналітичний огляд. — К. : УЦКД Міністерства культури, 1995. — 40 с.

8. Стріха М. Українська держава і культура: спроба пошуків взаємодії на тлі світового досвіду / М. Стріха // Розбудова держави. — 1996. — №11. — С. 50–53.
9. Товстоп'ят Н. Харківська опера сьогодні / Н. Товстоп'ят // Музика. — 1998. — №4. — С. 10.
10. Україна на перехідному етапі: політика, економіка, культура. — К. : Вид. центр «Академія», 1997. — 280 с.
11. Українське суспільство на шляху перетворень: Західна інтерпретація / За ред. проф. В. Ісаєва. — К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. — 362 с.
12. Шейко В. М. Історія української культури : моногр. / В. М. Шейко. — Х. : ХДАК, 2001. — 400 с.

Надійшла до редколегії 02.04.2012 р.

УДК 070.482:316.774:81'42

Г. О. КУШНІР

ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В ЕСЕЇ Є. СВЕРСТЮКА «СОБОР У РИШТОВАННІ»

Досліджується творча манера Є. Сверстюка в розкритті релігійної тематики в журналістиці, що тісно пов'язана із суспільною проблематикою. На прикладі есею «Собор у риштованні» подається авторське тлумачення християнських мотивів.

Ключові слова: Євген Сверстюк, публіцистика, християнські мотиви, Собор, риштовання, Бог, Людина, Істина, Слово, вирішення суспільних проблем.

Исследуется творческая манера Е. Сверстюка в раскрытии религиозной тематики в журналистике, которая тесно связана с общественной проблематикой. На примере эссе «Собор в [строительных] лесах» предлагается авторское определение христианских мотивов.

Ключевые слова: Евгений Сверстюк, публицистика, христианские мотивы, Собор, риштование, Бог, Человек, Истина, Слово, решение общественных проблем.

The article attempts to make analysis of Ievhen Sverstiuk's creative style in covering of religion subjects in journalism, joined with social problems. We showed author's interpretation of Christian motifs.

Key words: Ievhen Sverstiuk, journalism, Christian motifs, a Cathedral, Scaffolding, God, Man, the Truth, Word, Roamness, deciding of social problems.

Творчість видатного публіциста Євгена Сверстюка є зразком фахового розкриття релігійної тематики для сучасної української журналістики, в якій дедалі більше поширюються тенденції до комерціалізації, заангажованості, політизації. Крім того, за часів